

СПОСОБИ ПОЛЕГШЕННЯ ПУСКУ ТА РЕГУЛЮВАННЯ ШВИДКОСТІ АСИНХРОННИХ ДВИГУНІВ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Досліджено способи зниження пускових струмів в асинхронних двигунів, що дозволяє зменшити початковий струм та навантаження на систему живлення.

Ключові слова: асинхронні двигуни, трифазна мережа, частотне керування, напруга живлення.

Abstract

Methods of reducing starting currents in asynchronous motors, which allows to reduce the starting current and the load on the power supply system have been studied.

Keywords: asynchronous motors, three-phase network, frequency control, supply voltage.

Вступ

Основні проблеми, пов'язані з пуском асинхронного двигуна, полягають у збільшенні струму під час розгону, що може призвести до перевантаження системи живлення і пошкодження обладнання. Також можуть виникати проблеми зі стабільністю пускового процесу, який може бути нестабільним і не передбачуваним, викликаний спадом напруги при зростаючому струмі. У зв'язку з цим виникає потреба аналізу способів зниження пускових струмів в асинхронних двигунів, що дозволяє зменшити початковий струм та навантаження на систему живлення [1, с. 97].

Результати дослідження

Загальний вигляд асинхронного двигуна з короткозамкненим ротором (далі – АДКЗ) показаний на рис. 1. У пазах статора розміщена обмотка, що утворює фазні зони, зсунуті в просторі на 120° . При підключенні обмотки статора до трифазної мережі, напруги фаз якої зсунуті на 120° , виникає магнітне поле, що обертається у статорі з кутовою швидкістю:

$$\omega_0 = \frac{2\pi f_1}{p}$$

де ω_0 - швидкість ідеального холостого ходу АД, рад/с; f_1 - частота мережі, Гц; p – число пар полюсів.

Частота обертання поля статора у обертах за хвилину n_0 визначається за формулою:

$$n_0 = \frac{60f_1}{p}$$

Для стандартної частоти $f_1 = 50$ Гц вона залежить від конструкції машини й може становити 3000, 1500, 1000, 750, 600 об/хв [2, с. 7-8].

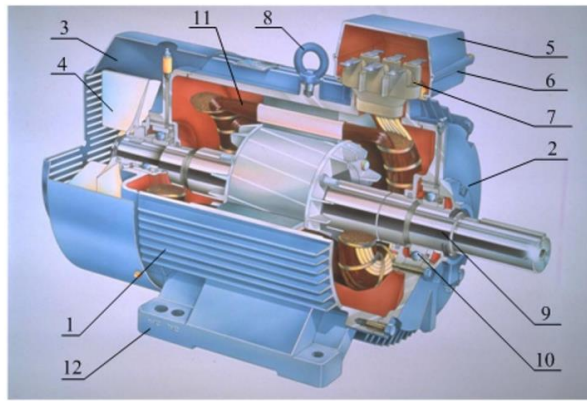

Рис. 1. Загальний вигляд асинхронного двигуна з короткозамкненим ротором

1 - статор; 2 - підшипниковий щит; 3 - кришка вентилятора; 4 - вентилятор; 5 - кришка; 6 - клемна коробка; 7 - клемна панель; 8 - рем-болт; 9 - ротор; 10 - підшипник; 11 – обмотка статора; 12- лапи

Очевидна перевага асинхронних двигунів полягає у простоті їх конструкції (немає щіток і колектора) та невибагливості в експлуатації. Необхідність трифазного живлення – основний недолік машин цього типу. Трифазна мережа являє собою сукупність трьох однофазних ліній живлення, але зі строго певним зсувом фаз, рівним $120^{\text{Про}}$. Тому обмотки двигуна фізично розташовуються один щодо одного з тією ж кутовою відстанню, що струм послідовно протікає по першій, другій і третій обмотці. Це, власне, створює момент, що крутить, змушуючи ротор обертатися.

При прямому пуску двигуна з короткозамкненим ротором пусковий струм перевищує номінальний в 4-8 разів. Стрибок пускового струму для двигунів великої потужності викликає зниження напруги живильної мережі, що погано позначається на роботі інших споживачів. Тому пряме включення в мережу асинхронних двигунів з короткозамкненим ротором обмежується. Такий пуск дозволяється для двигунів, номінальна потужність яких становить не більше 25 % потужності живильного трансформатора. Існує два способи зниження напруги в короткозамкнених асинхронних двигунів: (1) перемикання обмотки статора з “зірки” на “трикутник”; (2) зниження напруги автотрансформатором.

Розглянемо більш детально перший варіант. Будь-який асинхронний двигун працює в одному з режимів – зірка або трикутник, званих так через спосіб з'єднання обмоток машини. У першому випадку воно нагадує трипроменеву зірку, а в другому – трикутник.

При з'єднанні обмоток зіркою, незважаючи на міжфазні 380, до кожної обмотки прикладено лише 220 В одній фазі. Цим продиктовані скромні пускові струми. Нестача схеми полягає в обмеженні потужності машин, що зумовлює її використання для малопотужних двигунів.

В обмотках, з'єднаних за схемою трикутник, кінець кожної з них з'єднаний з початком іншої, що пояснює 380 В, що діють, між ними. Це обумовлює великі струми і, зрозуміло, ускладнює можливість підключення потужних двигунів понад 7,5 кВт [3].

При пуску обмотки статора з'єднані “зіркою” і статор рубильником включається в мережу. По досягненню ротором номінальної швидкості обмотки статора перемикаються на з'єднання “трикутник” – цим закінчується пусковий режим.

Так, нехай $U_{\text{л}}$ – лінійна напруга; $U_{\text{ф}}$ і U_{Δ} – фазні напруги при з'єднанні обмоток “зіркою” і “трикутником”; $I_{\text{лф}}$, $I_{\text{фф}}$, $I_{\text{лΔ}}$, $I_{\text{фΔ}}$ – пускові струми в лінії й фазах статора при підключенні його “зіркою” і “трикутником”. Тоді при з'єднанні обмотки “зіркою”:

$$I_{\text{фф}} = I_{\text{лΔ}} = \frac{U_{\text{ф}}}{z} = \frac{U_{\text{л}}}{\sqrt{3}z}.$$

Якщо вмикати двигун у мережу при з'єднанні обмотки статора “трикутником”, то

$$I_{\text{фΔ}} = \frac{U_{\Delta}}{z} = \frac{U_{\text{л}}}{z} \text{ і } I_{\text{лΔ}} = I_{\text{фΔ}}\sqrt{3} = \sqrt{3} \frac{U_{\text{л}}}{z}.$$

Одержимо:

$$\frac{I_{\text{лΔ}}}{I_{\text{лф}}} = \frac{U_{\text{л}}}{\sqrt{3}z} \frac{z}{\sqrt{3}U_{\text{л}}} = \frac{1}{3}$$

Таким чином, пусковий струм у лінії при з'єднанні статора "зіркою" в 3 рази менше, ніж при з'єднанні "трикутником". Це досить важлива перевага розглянутого способу пуску. Однак при з'єднанні обмоток статора "зіркою" фазна напруга в $\sqrt{3}$ раз менша, ніж при з'єднанні "трикутником". Оскільки момент пропорційний квадрату напруги ($M \sim U^2$), то пусковий момент $M_{\text{пуск}}$ теж зменшується в 3 рази. Тому розглянутий спосіб пуску в хід застосовують там, де навантажувальний момент при пуску значно менший номінального [4].

Щодо регулювання швидкості асинхронного двигуна. Швидкість обертання асинхронного двигуна можна регулювати зміною параметрів: частотою струму, числом пар полюсів, опором роторного і статорного кола та величиною напруги на статорі тощо. Однак, частотне керування приводом стало свого роду технічним стандартом. Широке розповсюдження частотно-керований привод отримав завдяки досягненням у області силової електроніки і мікропроцесорної техніки. Саме на основі силових транзисторів з ізольованим затвором побудовані сучасні перетворювачі частоти (далі – ПЧ) напругою до 1000 В. Таке поєднання асинхронного двигуна та ПЧ дало змогу отримати високі енергетичні та динамічні показники регулювання приводу.

Частотне керування асинхронного двигуна має найкращі показники регулювання швидкості порівняно з іншими способами. Єдиним стримуючим фактором тут є висока, поки що, вартість ПЧ. Цей спосіб забезпечує плавне регулювання швидкості у широкому діапазоні (це двозонне регулювання), а одержані статичні МХ мають високу жорсткість. Частотний спосіб має важливу властивість - сталість ковзання при регулюванні швидкості (цього немає при реостатному регулювання). За цієї обставини втрати потужності ($\Delta P = P \cdot s^2$) незначні, тобто цей спосіб економічний [1, с. 37-41].

При проектуванні частотно-керованого електроприводу дуже важливо зробити правильний вибір ПЧ. Від цього залежатиме ефективність роботи ПЧ і усього електроприводу в цілому. Якщо потужність перетворювача буде занадто завищена, він не зможе в належній мірі забезпечити захист двигуна, а сам перетворювач буде недовантажений, не говорячи вже про те, що капітальні витрати на придбання перетворювача будуть великі. З іншого боку, якщо потужність перетворювача мала, він не зможе забезпечити високодинамічний режим роботи АД і через перевантаження може вийти з ладу [1, с. 69].

Висновки

З проведеного дослідження випливає, що найбільш дієвим способом зниження напруги в короткозамкнених асинхронних двигунів є перемикання обмотки статора з "зірки" на "трикутник". При цьому, пусковий струм у лінії при з'єднанні статора "зіркою" в 3 рази менше, ніж при з'єднанні "трикутником". Однак при з'єднанні обмоток статора "зіркою" фазна напруга в $\sqrt{3}$ раз менша, ніж при з'єднанні "трикутником".

Щодо регулювання швидкості асинхронного двигуна, то частотне керування асинхронного двигуна має важливу властивість – сталість ковзання при регулюванні швидкості, за цієї обставини втрати потужності незначні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Сорокін М. С. АНАЛІЗ СПОСОБІВ ПОКРАЩЕННЯ ПУСКУ АСИНХРОННИХ ДВИГУНІВ. URL: <http://surl.li/ofyih> (дата звернення 13.12.2023).
2. ЧАСТОТНЕ КЕРУВАННЯ АСИНХРОННИМ ПРИВОДОМ: Методичні вказівки для самостійної роботи з дисципліни „Основи електропривода” для студентів напряму підготовки 6.100101 – „Енергетика та електротехнічні системи в АПК” / Ловейкін В.С., Ромасевич Ю.О. Ніжин.: 2011. 98 с.
3. Схема Зірка-Трикутник підключення електродвигуна. *Chastotnik*. URL: <http://surl.li/ofyjlj> (дата звернення 13.12.2023).
4. Способи пуску асинхронних двигунів. StudFiles. URL: <http://surl.li/ofyng> (дата звернення 13.12.2023).

Богдана Володимирівна Гаврилюк – студентка групи ЕЕ-21б, факультет електроенергетики та електромеханіки, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: gavrulykbog@gmail.com

Бабенко Олексій Вікторович – кандидат технічних наук, доцент кафедри електротехнічних систем електроспоживання та енергетичного менеджменту, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця. oleksij_babenko@ukr.net.

Bogdana V. Gavrylyuk - Faculty of Power Engineering and Electromechanics, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: gavrulykbog@gmail.com

Babenko Oleksii V. – Cand. Sc. (Eng), Assistan Professor of electrical power consumption and power management, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, oleksij_babenko@ukr.net.